

Володимир Бондарь,
здобувач Науково-дослідного інституту
публічного права
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6656-0949>

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИКО-СОЦІАЛЬНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

У статті розглянуто механізм адміністративно-правового регулювання медико-соціальної експертизи, з'ясовано його поняття та сутність.

Визначено структуру механізм адміністративно-правового регулювання медико-соціальної експертизи, охарактеризовано його загальні (основні) елементи, до яких віднесено: 1) адміністративно-правові норми; 2) адміністративно-правові відносини; 3) акти застосування та реалізації адміністративно-правових норм.

Актуалізовано, що механізм адміністративно-правового регулювання, у тому числі МСЕ, є засобом практичного втілення регулюючого впливу суб'єктів публічного адміністрування на суспільні відносини та, одночасно, складним феноменом, що вартує уваги представників науково-юридичної спільноти.

Вказано, що основним законодавчим актом у системі МСЕ є Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 р. № 2961-IV, який передбачає дефініцію поняття «медико-соціальна експертиза» (ст. 1) та загалом регламентує процедуру організації та проведення МСЕ (ст. 7).

Акцентовано увагу на нормотворчій діяльності профільного суб'єкта публічної адміністрації – МОЗ України, який провадить правове регулювання МСЕ шляхом видачі спеціальних наказів, як приклад накази «Про затвердження форм індивідуальної програми реабілітації інваліда, дитини-інваліда та Порядку їх складання» від 08.10.2007 р. № 623, «Про затвердження Інструкції про встановлення груп інвалідності» від 05.09.2011 р. № 561, «Про затвердження Порядку та Критеріїв встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків» від 05.06.2012 р. № 420, «Про затвердження форм первинної облікової документації, що використовується в медико-соціальних експертних комісіях» від 30.07.2012 р. № 577.

Запропоновано адміністративно-правові норми як основний елемент механізму адміністративно-правового регулювання медико-соціальної експертизи розподіляти на базисні та спеціальні (конкретизуючі), а суб'єктів публічної адміністрації, як обов'язкову сторону адміністративно-правових відносин, які складаються з приводу надання (отримання) медико-соціальних експертних послуг, – на суб'єктів публічно-владних повноважень та суб'єктів публічно-сервісних (невладних) повноважень.

Ключові слова: медико-соціальна експертиза, правове регулювання, адміністративно-правове регулювання, механізм адміністративно-правового регулювання.

Bondar V.

Mechanism of administrative and legal regulation of medical and social examination

The article examines the mechanism of administrative and legal regulation of medical and social expertise, its concept and essence are clarified.

The structure and mechanism of administrative and legal regulation of medical and social expertise is defined, its general (main) elements are characterized, which include: 1) administrative and legal norms; 2) administrative and legal relations; 3) acts of application and implementation of administrative and legal norms.

It has been updated that the mechanism of administrative and legal regulation, including MSE, is a means of practical implementation of the regulatory influence of public administration subjects on social relations and, at the same time, a complex phenomenon that deserves the attention of representatives of the scientific and legal community.

It is indicated that the main legislative act in the MSE system is the Law of Ukraine «On the Rehabilitation of Persons with Disabilities in Ukraine» dated 06.10.2005 No. 2961-IV, which provides for the definition of the concept of «medical and social examination» (Article 1) and generally regulates the procedure for organizing and conducting the International Trade Fair (Article 7).

It has been updated that the mechanism of administrative and legal regulation, including MSE, is a means of practical implementation of the regulatory influence of public administration subjects on social relations and, at the

same time, a complex phenomenon that deserves the attention of representatives of the scientific and legal community.

It is indicated that the main legislative act in the MSE system is the Law of Ukraine «On the Rehabilitation of Persons with Disabilities in Ukraine» dated 06.10.2005 No. 2961-IV, which provides for the definition of the concept of «medical and social examination» (Article 1) and generally regulates the procedure for organizing and conducting the International Trade Fair (Article 7).

Attention is focused on the rule-making activity of a specialized subject of public administration – the Ministry of Health of Ukraine, which carries out legal regulation of MSE by issuing special orders, as an example of the order «On approval of the forms of the individual rehabilitation program of a disabled person, a disabled child and the procedure for their preparation» dated October 8, 2007 No. 623, «On the approval of the Instructions on establishing disability groups» dated September 5, 2011, No. 561, «On the approval of the Procedure and Criteria for establishing by medical and social expert commissions the degree of permanent loss of professional capacity as a percentage for employees who have suffered health damage, related to the performance of labor duties» dated 06/05/2012 No. 420, «On approval of forms of primary accounting documentation used in medical and social expert commissions» dated 07/30/2012 No. 577.

It is proposed to divide administrative and legal norms as the main element of the mechanism of administrative and legal regulation of medical and social expertise into basic and special (concretizing) ones, and subjects of public administration as a mandatory party of administrative and legal relations that are formed on the occasion of providing (receiving) of medical and social expert services, - to subjects of public-authority powers and subjects of public-service (non-authority) powers.

Keywords: medical and social expertise, legal regulation, administrative and legal regulation, mechanism of administrative and legal regulation.

Постановка проблеми. Питання, які прямо чи опосередковано стосуються засад функціонування медико-соціальної експертизи (далі – МСЕ), становлять окрему сферу суспільних відносин. Такі відносини мають суттєве значення для держави і соціуму, адже складаються з приводу надання (отримання) затребуваних медико-соціальних експертних послуг, а тому обов'язково потребують заходів врегулювання та юридичного унормування. Означене обумовлює існування адміністративно-правового регулювання МСЕ, що, у свою чергу, реалізується завдяки спеціальному механізму.

Механізм адміністративно-правового регулювання, у тому числі МСЕ, є засобом практичного втілення регулюючого впливу суб'єктів публічного адміністрування на суспільні відносини та, одночасно, складним феноменом, що вартує уваги представників науково-юридичної спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням механізму адміністративно-правового регулювання присвячено значну кількість праць вчених-адміністративістів, серед яких зокрема: В. Авер'янов, О. Бандурка, В. Бевзенко, Ю. Битяк, В. Галунько, А. Корнійченко, А. Куца, Р. Мельник, Є. Соболев, С. Стеценко, О. Стукаленко. Проте, не зважаючи на значну кількість напрацювань з означеної тематики, питання щодо механізму адміністративно-правового регулювання МСЕ безпосереднім предметом наукових пошуків зазначених та інших дослідників не ставали, що, закономірно, актуалізує доцільність наукових пошуків у цьому контексті.

Мета статті. Метою цієї статті є розгляд механізму адміністративно-правового регулювання МСЕ, з'ясування його поняття та сутності, включаючи визначення його структури з наступним аналізом загальних (основних) елементів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У загальному розумінні адміністративно-правове регулювання становить цілеспрямований адміністративний вплив, здійснюваний суб'єктами публічного адміністрування шляхом послідовного та виваженого використання комплексу адміністративно-правових засобів, на відповідні суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони та захисту. Проте, формальна наявність адміністративно-правового регулювання не забезпечує його ефективність або взагалі здійснення. Для його реалізації має існувати спеціальний механізм.

Згідно із загальним трактуванням, механізм правового регулювання – це система всіх державно-правових (юридичних) засобів, за допомогою яких забезпечується упорядкованість суспільних відносин. При цьому, до основних елементів такого механізму відносять: норми права, юридичні факти, правовідносини, акти безпосередньої реалізації норм права [1, с. 346-347].

Подібним чином дослідниками визначається і дефініція поняття «механізм адміністративно-правового регулювання». Приміром С. Стеценко, розуміє його як сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права [2, с. 320].

Тобто, зазвичай у науковій площині механізм будь-якого правового регулювання розкривається через систему або сукупність правових засобів.

Що ж стосується структури (змісту) механізму адміністративно-правового регулювання, то в цьому напрямі адміністративісти не дійшли згоди. Авторами відзначається, що сучасна юридична наука характеризується наявністю двох підходів до визначення формальних елементів механізму правового регулювання. Перший – широкий, що визначається множинністю елементів, зокрема норм права, юридичних фактів, правовідносин, тлумачення норм права, реалізацією норм права, законністю; правовою культурою і правосвідомістю, правомірною та протиправною поведінкою, юридичною відповідальністю. Другий – вузький, що включає лише деякі з вищезазначених елементів – наприклад, норми права, індивідуальні акти, правовідносини, правореалізацію та законність [3, с. 212].

У цьому контексті, А. Корнійченко, узагальнюючи низку наукових позицій, пропонує структуру адміністративно-правового механізму поділяти на загальні та спеціальні елементи. До загальних елементів дослідниця відносить: 1) норми права; 2) адміністративно-правові відносини; 3) акти застосування норм права. До спеціальних – всі інші елементи адміністративно-правового механізму, перелік яких не є вичерпним (зокрема, систему суб'єктів публічної адміністрації, повноваження, принципи, форми та методи їх діяльності, правосвідомість, правову культуру, юридичні факти та інші елементи) [4, с. 99]. У свою чергу, вважаємо, що такий підхід заслуговує підтримки, оскільки вбачається нами як обґрунтований та універсальний. Проте, зважаючи на лімітований обсяг наукової статті, нами будуть розглянуті лише загальні (основні) елементи механізму адміністративно-правового регулювання МСЕ.

Першим основним елементом механізму адміністративно-правового регулювання МСЕ виступають адміністративно-правові норми, які знаходять свій зовнішній прояв у низці нормативно-правових актів.

У системі відповідних нормативно-правових актів ключову роль відіграє Конституція України. Аналіз положень Конституції України засвідчує, що усі її розділи тією чи іншою мірою є, по-перше, основою для формування норм адміністративного права, по-друге, – правилами, якими у своїй діяльності мають безпосередньо керуватися суб'єкти публічної адміністрації. Конституція України буде джерелом адміністративного права у частині тих норм (частин, пунктів, підпунктів тощо), які: закріплюють права приватних осіб; визначають обов'язки приватних осіб у сфері публічного адміністрування; встановлюють обов'язки суб'єктів публічної адміністрації; визначають організаційну побудову органів публічної влади; закріплюють повноваження суб'єктів публічної адміністрації [5, с. 91-92].

Водночас, адміністративно-правове регулювання МСЕ детерміноване низкою положень Основного Закону, які визначають його ідеологічну спрямованість, згідно з якими: Україна є соціальною, правовою державою (ст.1); людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3); органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України (ч. 2 ст. 6); Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на її основі і повинні відповідати їй (ст. 8); органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19) [6].

У контексті адміністративно-правового регулювання МСЕ, основоположними конституційними нормами є також: ст. 46 (право на соціальний захист, що включає право на забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності); ст. 48 (право на достатній життєвий рівень); ст. 49 (право на охорону здоров'я); ст. 92 (встановлює, що законами України визначаються основи соціального захисту й охорони здоров'я).

На підставі вищевказаних статей Основного Закону, зокрема, були прийняті органічні закони України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ, «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ, «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 р. № 2961-ІV, які наразі становлять законодавчий базис організації проведення МСЕ.

Серед іншого, Конституція України закріплює повноваження Кабінету Міністрів України, який є вищим органом у системі органів виконавчої влади та ключовим суб'єктом адміністративно-правового регулювання МСЕ. Зокрема встановлюється, що уряд, відповідно до ст. 116-117 Основного Закону, забезпечує виконання Конституції і законів України; вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини;

забезпечує проведення політики соціального захисту; спрямовує і координує роботу міністерств, а також утворює, реорганізовує та ліквідує їх; у межах своєї компетенції видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання [6].

Так, Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України), яке є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, та відповідно суб'єктом адміністративно-правового регулювання МСЕ, наділеним спеціальною компетенцією. Водночас, правовий статус МОЗ України регламентується постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України» від 25.03.2015 р. № 267, згідно з яким міністерство уповноважене проводити МСЕ і здійснювати контроль і нагляд за додержанням законодавства у цій сфері [7].

Окрім цього, Кабінетом Міністрів України з метою врегулювання процедур організації проведення МСЕ, а також пов'язаних з нею питань, та на виконання нормативної вказівки законів України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ (ст. 3, 38), «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ (ст. 69), «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 р. № 2961-ІV (ст. 7, 23), зокрема прийнято:

– постанову «Питання медико-соціальної експертизи» від 03.12.2009 р. № 1317, якою затверджені основні підзаконні нормативно-правові акти спеціального характеру – Положення про медико-соціальну експертизу, Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності;

– постанову «Про затвердження Положення про індивідуальну програму реабілітації особи з інвалідністю» від 23.05.2007 р. № 757;

– постанову «Про затвердження переліку анатомічних дефектів, інших необоротних порушень функцій органів і систем організму, станів та захворювань, за яких відповідна група інвалідності встановлюється без зазначення строку повторного огляду» від 21.01.2015 р. № 10.

Наступною ланкою нормативно-правових актів, що містять адміністративно-правові норми, які регулюють питання організації проведення МСЕ, є закони України. Серед значної кількості законодавчих актів головними та профільними є закони, означені попередньо як органічні та базисні, – «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ, «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ, «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 р. № 2961-ІV.

Найбільш загальним відносно проблематики МСЕ є Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. Указаним законом визначаються правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулюються суспільні відносини у цій сфері, а також: передбачається гарантія безоплатності проведення МСЕ (ст. 8); закріплюється, що МСЕ стійких обмежень життєдіяльності здійснюється МСЕК, які встановлюють ступінь та причину інвалідності, складають (коригують) індивідуальну програму реабілітації особи з інвалідністю (ч. 4 ст. 69); визначається, що порядок організації та проведення медико-соціальної експертизи встановлюється Кабінетом Міністрів України (ч. 6 ст. 69); встановлюється обов'язок щодо виконання індивідуального реабілітаційного плану, індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю підприємствами, установами, організаціями в яких працює або перебуває відповідна особа (ч. 7 ст. 69) [8].

Сутність і призначення МСЕ окреслюється Законом України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ, відповідно до якого інвалідність як міра втрати здоров'я визначається шляхом експертного обстеження в органах МСЕ центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я; Положення про медико-соціальну експертизу затверджується Кабінетом Міністрів України з урахуванням думок громадських об'єднань осіб з інвалідністю (ст. 3); порядок та умови визначення потреб у зв'язку з інвалідністю встановлюються на підставі висновку МСЕ (ст. 5); громадянин має право в судовому порядку оскаржувати рішення органів МСЕ про визнання чи невизнання його особою з інвалідністю (ст. 6); підбір робочого місця для особи з інвалідністю здійснюється з урахуванням рекомендацій МСЕ (ст. 18); вибір форм і методів професійної підготовки осіб з інвалідністю провадиться згідно з висновками медико-соціальної експертизи (ст. 21); види необхідної матеріальної, соціально-побутової і медичної допомоги особам з інвалідністю визначаються органами МСЕ в індивідуальній програмі реабілітації (ст. 37) [9].

У свою чергу, основним законодавчим актом у системі МСЕ є Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 р. № 2961-IV, який передбачає дефініцію поняття «медико-соціальна експертиза» (ст. 1) та загалом регламентує процедуру організації та проведення МСЕ (ст. 7).

Вищезазначеним законом, зокрема, встановлюється, що МСЕ осіб з обмеженнями повсякденного функціонування та осіб з інвалідністю проводять МСЕК; особа з обмеженнями повсякденного функціонування направляється для проходження МСЕ з метою підтвердження стійкого обмеження життєдіяльності та встановлення статусу «особа з інвалідністю»; особі, визнаній особою з інвалідністю, встановлюється перша, друга чи третя група інвалідності [10].

Разом з цим, у ст. 7 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» закріплюються повноваження МСЕК; додатково встановлюється гарантія безоплатності медико-соціальних послуг; передбачається розробка і затвердження Кабінетом Міністрів України підзаконних актів щодо порядку, умов та критеріїв встановлення інвалідності, а також стосовно порядку проведення перегляду з метою підвищення групи інвалідності і вичерпного переліку анатомічних дефектів, інших необоротних порушень функцій органів і систем організму, станів та захворювань, за яких відповідна група інвалідності встановлюється без зазначення строку повторного огляду [10].

Водночас об'єктивно, що розглянуті вище конституційні та законодавчі адміністративно-правові норми мають ознаки узагальненості, а тому потребують належної конкретизації, що знаходить свій вияв у підзаконній нормотворчості суб'єктів публічного адміністрування. Тобто, в нормативних-правових актах, які видаються ними на підставі закону, відповідно до закону і для його виконання.

Як вказувалось попередньо, головним підзаконним нормативно-правовим актом спеціального характеру відносно сфери МСЕ є постанова Кабінету Міністрів України «Питання медико-соціальної експертизи» від 03.12.2009 р. № 1317, якою затвердженні Положення про медико-соціальну експертизу та Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності [11]. Наведена постанова є ключовим нормативним документом, адже саме нею врегульовані питання, пов'язані з організацією проведення МСЕ, її процедурами та функціональними особливостями.

Так, пунктом 4 Положення про медико-соціальну експертизу (далі – Положення про МСЕ) закріплено, що:

– МСЕ проводять МСЕК, з яких утворюються в установленому порядку центри (бюро), що належать до закладів охорони здоров'я при Міністерстві охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управліннях охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій;

– відповідний центр (бюро) очолює головний лікар, який призначається Міністром охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, керівником управління охорони здоров'я обласної (міської) держадміністрації;

– МСЕК перебувають у віданні МОЗ України й утворюються за таким територіальним принципом: Кримська республіканська; обласні; центральні міські у м. Києві та Севастополі; міські, міжрайонні, районні;

– міські та районні МСЕК утворюються з розрахунку одна комісія на 100 тис. чоловік віком 18 років і старше, міжрайонні – у районах і містах з кількістю населення менш як 100 тис. чоловік;

– МОЗ України утворює Центральну МСЕК, яку очолює головний лікар;

– утворення, реорганізація та ліквідація Центральної МСЕК, Кримської республіканської, обласних, центральних міських, міських, міжрайонних, районних МСЕК, призначення і звільнення їх керівників визначається Положенням про Центральну МСЕК та Положенням про Кримський республіканський, обласний, Київський та Севастопольський міський центр (бюро) МСЕ, які затверджуються МОЗ України [11].

Також Положення про МСЕ загалом окреслює повноваження (компетенцію) МСЕК. При цьому, нормативна вказівка на приналежність МСЕК до закладів охорони здоров'я обумовлює визначення їх організаційно-правової форми діяльності та регламентування специфіки правового статусу згідно із Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-XII.

Що стосується Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. № 1317, то воно має провідне значення у контексті процедурного аспекту регулювання проведення МСЕ.

Серед інших актів Кабінету Міністрів України, які забезпечують адміністративно-правове регулювання МСЕ, важливе значення мають постанови, що вказувались вище при означенні конституційних повноважень уряду.

Завершуючи огляд базисних адміністративно-правових норм у сфері МСЕ, варто згадати нормотворчу діяльність профільного суб'єкта публічної адміністрації – МОЗ України, який провадить правове регулювання МСЕ шляхом видачі спеціальних наказів, як приклад накази «Про затвердження форм індивідуальної програми реабілітації інваліда, дитини-інваліда та Порядку їх складання» від 08.10.2007 р. № 623, «Про затвердження Інструкції про встановлення груп інвалідності» від 05.09.2011 р. № 561, «Про затвердження Порядку та Критеріїв встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків» від 05.06.2012 р. № 420, «Про затвердження форм первинної облікової документації, що використовується в медико-соціальних експертних комісіях» від 30.07.2012 р. № 577.

Таким чином, адміністративно-правові норми, як основний елемент механізму адміністративно-правового регулювання МСЕ, знаходять свій зовнішній вияв у низці нормативно-правових актів, які умовно можна розподілити на:

1) базисні – Конституція України, закони України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ, «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ, «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 р. № 2961-ІV;

2) спеціальні (конкретизуючі) – постанова Кабінету Міністрів України «Питання медико-соціальної експертизи» від 03.12.2009 р. № 1317 та низка інших підзаконних нормативно-правових актів, виданих суб'єктами публічної адміністрації відповідно до законодавчих актів і для їх виконання, насамперед базисних законів, з метою регулювання суспільних відносин у сфері МСЕ.

Слідом за адміністративно-правовими нормами важливою складовою механізму адміністративно-правового регулювання МСЕ є адміністративно-правові відносини, які традиційно розглядають як результат регулюючого впливу адміністративно-правових норм на суспільні відносини, внаслідок чого вони перетворюються на правові відносини [12, с. 171].

Провідна роль у визначенні змісту адміністративно-правових відносин, що складаються з приводу надання (отримання) медико-соціальних експертних послуг, належить їх сторонам (суб'єктам публічної адміністрації та приватним особам, які потребують певного виду медико-соціальних експертних послуг).

Ураховуючи специфіку адміністративно-правових відносин, які складаються з приводу надання (отримання) медико-соціальних експертних послуг, вважаємо, що суб'єктів публічної адміністрації як учасників цих відносин доцільно поділяти на:

1) суб'єктів публічно-владних повноважень – Кабінет Міністрів України, МОЗ України, інші органи, які наділені юридично-владними повноваженнями та потенційно здатні здійснювати вплив суспільні відносини, що складаються з приводу надання (отримання) медико-соціальних експертних послуг;

2) суб'єктів публічно-сервісних (невладних) повноважень – Центральна МСЕК МОЗ України; Кримська республіканська МСЕК; обласні, центральні міські у містах Києві та Севастополі, міські, міжрайонні, районні МСЕК.

Принагідно вказати, що станом на 01.01.2021 р. МСЕ в Україні здійснювали 362 МСЕК, з них 48 обласних і центральних міських, 314 міжрайонних, які протягом 2020 року провели 561850 оглядів, у тому числі 148042 – первинні, 386847 – повторні [13, с. 53, 56].

У свою чергу, перелік приватних осіб, які потребують певного виду медико-соціальних експертних послуг, відповідно до положень постанови Кабінету Міністрів України «Питання медико-соціальної експертизи» від 03.12.2009 р. № 1317, включає: 1) хворих, що досягли повноліття; 2) потерпілих від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання; 3) осіб з інвалідністю [11].

Відповідні дії та поведінка окреслених суб'єктів формують об'єкт досліджуваних адміністративно-правових відносин, а зміст таких відносин представлений правами й обов'язками (повноваженнями) їх учасників, які визначені адміністративно-правовими нормами, що розглядалися вище.

Отже, адміністративно-правові відносини як елемент механізму адміністративно-правового регулювання МСЕ визначають конкретне коло суб'єктів, на яких поширюється дія адміністративно-правових норм, і визначають рамки їх обов'язкової та дозволеної поведінки.

Заключним загальним елементом механізму адміністративно-правового регулювання МСЕ є акти застосування та реалізації адміністративно-правових норм. Іншими словами це акти (дії), які дозволяють використати конкретні можливості, надані адміністративно-правовими нормами, або передбачають результативне виконання наданих повноважень.

У відповідному контексті, як приклад, особа, яка має захворювання, за якого група інвалідності встановлюється безстроково, керуючись гарантіями безоплатності медико-соціальних експертних послуг, а також ст. 3 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ, ст. 7 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 р. № 2961-IV, абз. 2 п. 5 Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. № 1317, маючи направлення лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я, звертається із письмовою заявою до відповідної МСЕК для встановлення інвалідності заочно. У свою чергу, відповідна МСЕК за результатами такого розгляду, керуючись повноваженнями, наданими постановою Кабінету Міністрів України «Питання медико-соціальної експертизи» від 03.12.2009 р. № 1317, приймає рішення про встановлення інвалідності особі.

Висновки. Узагальнюючи викладений матеріал, можемо зробити об'єктивний висновок, що важливою умовою практичного втілення регулюючого впливу суб'єктів публічного адміністрування на суспільні відносини, які складаються з приводу надання (отримання) медико-соціальних експертних послуг, є наявність злагодженого механізму адміністративно-правового регулювання.

Механізм адміністративно-правового регулювання МСЕ становить сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких таке регулювання здійснюється. Структурно механізм адміністративно-правового регулювання складається з низки елементів, серед яких загальними (основними) є: 1) адміністративно-правові норми; 2) адміністративно-правові відносини; 3) акти застосування та реалізації адміністративно-правових норм.

Адміністративно-правові норми як основний елемент механізму адміністративно-правового регулювання МСЕ знаходять свій зовнішній вияв у сукупності нормативно-правових актів, які умовно можна розподілити на: 1) базисні; 2) спеціальні (конкретизуючі).

Обов'язковою стороною адміністративно-правових відносин, які складаються з приводу надання (отримання) медико-соціальних експертних послуг, є суб'єкти публічної адміністрації, яких ми пропонуємо поділяти на: 1) суб'єктів публічно-владних повноважень; 2) суб'єктів публічно-сервісних (невладних) повноважень.

Список використаних джерел

1. Теорія держави і права : підручник; за заг. ред. О. Бандурки ; Харків, 2018. 416 с.
2. Стеценко С. Адміністративне право України : Навчальний посібник. Київ: Атіка, 2007. 624 с.
3. Галунько В., Курило В., Короед С. та ін. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник; за ред. проф. В. Галунька. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с.
4. Корнійченко А. Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні: дис. ... док. філософ. зі спец. 081 Право. 2021. 270 с.
5. Мельник Р., Бевзенко В. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник. Київ: Ваїте, 2014. 376 с.
6. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.12.2022)
8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 09.12.2022)
9. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні Закон України від 21.03.1991 № 875-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення: 09.12.2022)
10. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> (дата звернення: 05.12.2022)
11. Питання медико-соціальної експертизи: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 03.12.2009 № 1317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-%D0%BF#top> (дата звернення: 09.12.2022)
12. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. Колегія: В. Авер'янов та ін. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. 592 с.
13. Іпатов А., Мороз О., Ханюкова І. та ін. Основні показники інвалідності та діяльності медико-соціальних експертних комісій України за 2020 рік: аналітико-інформаційний довідник / За редакцією ке-

рівника експертної групи з медико-соціальної експертизи Директорату якості життя Р. Перепеличної.
Дніпро: Акцент ПП, 2021. 188 с.

References

1. Bandurka, O. M. (2018). *Teoriia derzhavy i prava [Theory of the state and law]*. pidruchnyk. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Stetsenko, S. (2007). *Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]*. Navchalnyi posibnyk. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
3. Halunko, V. (ed.), Kurylo, V., & Koroied, S. ta in. (2015). *Administratyvne pravo Ukrainy. T. 1. Zahalne administratyvne pravo [Administrative law of Ukraine. T.1. General administrative law]*. Navchalnyi posibnyk. Kherson [in Ukrainian].
4. Korniiichenko, A. (2021). *Administratyvno-pravovyi mekhanizm zapobihannia bulinhu v Ukraini [Administrative and legal mechanism for preventing bullying in Ukraine]: dys. ... dok. filosof. zi spets. 081 Pravo* [in Ukrainian].
5. Melnyk, R., & Bevzenko, V. (2014). *Zahalne administratyvne pravo. [General administrative law]*. Navchalnyi posibnyk. 376. [in Ukrainian].
6. *Konstytutsiia Ukrainy. (1996, June 28) [Constitution of Ukraine]*. Zakon №254k/96-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
7. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. (2015, March 25) [On the approval of the Regulation on the Ministry of Health of Ukraine]*. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 267. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
8. *Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia. (1992, November 19). [Fundamentals of Ukrainian legislation on health care]*. Zakon Ukrainy № 2801-XII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> [in Ukrainian].
9. *Pro osnovy sotsialnoi zakhyschenosti osib z invalidnistiu v Ukraini. (1991, March 21). [On the basics of social security for persons with disabilities in Ukraine]*. Zakon Ukrainy № 875-XII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> [in Ukrainian].
10. *Pro reabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini. (2005, October 6). [On the rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine]*. Zakon Ukrainy № 2961-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> [in Ukrainian].
11. *Pytannia medyko-sotsialnoi ekspertyzy. [Issues of medical and social expertise]*. (2009, December 3). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1317. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-%D0%BF#top> [in Ukrainian].
12. Averianov, V. ta in. (2007). *Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]*. Akademichnyi kurs: Pidruchnyk: U dvokh tomakh: Tom 1. Zahalna chastyna [in Ukrainian].
13. Perepelychna, R. (ed) & Ipatov, A., & Moroz, O., & Khaniukova, I. ta in. (2021). *Osnovni pokaznyky invalidnosti ta diialnosti medyko-sotsialnykh ekspert-nykh komisii Ukrainy za 2020 rik [The main indicators of disability and activity of medical and social expert commissions of Ukraine for 2020]* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.12.2022.